

Verslingerd aan olie(inkomsten)

De inkomsten uit energie zijn een belangrijke bron van financiering voor menig overheidsbudget. In Nederland werden we daar recent weer aan herinnerd door de mededeling dat mede door tegenvallende aardgasbaten de begroting moeilijker sluitend te maken is. Hoe is deze afhankelijkheid te rijmen met de ambities van het kabinet om het gebruik van fossiele brandstoffen drastisch terug te dringen? In de eerste 100 dagen van de nieuwe regeerperiode hebben de nieuwe bewindslieden daar nog een lastige rekensom aan.

Sinds de jaren '50 heeft Nederland rijkelijk geprofiteerd van de aardgasbaten uit onder meer Slochteren. Deze inkomsten vormen inmiddels een onlosmakelijk onderdeel van de rijksbegroting. Deze afhankelijkheid van inkomsten uit gasproductie is nog veel groter in grote producerende lan-

Door
Coby van der
Linde

den zoals Algerije, Rusland en Noorwegen. Voor de meeste energieproducerende landen kunnen fluctuaties in prijs en volume van de afzet grote effecten hebben op de voorgenomen uitgaven van de overheid, evenals op het evenwicht in de betalingsbalans.

Het idee leeft dat met name de olieproducerende landen profiteren van stijgende olieprijsen. Ook dit jaar wachten we weer met enige spanning op de nieuwe cijfers om te zien hoeveel inkomsten zij de afgelopen periode uit de export van energie hebben geïncasseerd. Immers, sinds 2004 zijn de energie-

prijzen behoorlijk robuust geweest en hoewel de prijzen fors zijn gedaald sinds vorig najaar, doet een vat olie nog steeds rond de 60 dollar. Dat is substantieel meer dan de olieprijsen in de voorgaande jaren.

Misvatting

Het is echter een misvatting dat alleen producerende landen zwaar afhankelijk zijn van inkomsten uit energie. Veel consumerende landen belasten de consumptie van energie met allerlei heffingen en accijnzen, deels om de consumptie van geïmporteerde energie af te remmen, deels om milieukosten te internaliseren en wellicht deels om de staatskas te spekken. De Europese G7-leden noteren allen een belastingdruk op olieproducten van tussen de 49 tot 55 procent. In Japen is dat 38 procent, in Canada 30 procent en in de VS 26 procent.

Daarmee is de afhankelijkheid van energie-inkomsten in de G7-landen per saldo groter dan van de producenten. In de periode 2000-2004, zo heeft de OPEC berekend, waren de belastingen op olie en olieproducten in de landen van de G7 (VS, VK, Frankrijk, Duitsland,

Italië, Canada en Japan) goed voor een totale opbrengst van 1.600 miljard dollar. In diezelfde periode bedroegen de olieopbrengsten van de OPEC-landen 1.300 miljard dollar. Dat verschil was vroeger, toen de olieprijsen aanmerkelijk lager waren, nog veel groter. In de periode 1996-2000, met veel lagere ruwe olieprijsen, waren de inkomsten van de G7 1.300 miljard dollar, terwijl de OPEC-inkomsten 850 miljard bedroegen. Wellicht slaat de balans in deze tijden weer om nu een aantal G7-landen voornemens is om de vraag naar olie te verminderen, hoewel dat mogelijk gepaard gaat met een verdere verhoging van de belastingdruk.

Dubbele afhankelijkheid

In discussies over voorzieningszekerheid speelt de wederzijdse afhankelijkheid een belangrijke rol. De afhankelijkheid van consumerende landen van olie-importen wordt weerspiegeld in de afhankelijkheid van inkomsten uit olie in de exporterende landen. Deze wederzijdse afhankelijkheid vermindert de kans op een onderbreking van het aanbod om politieke redenen. Echter, de OPEC-cijfers duiden op een dubbele afhankelijkheid van de consumerende landen. Ook zij kunnen de olie-inkomsten moeilijk missen.

Druk

Nu de beleidsnotities en kranten in Europa vol staan van nieuwe energiebronnen, energie-efficiëntie en het verminderen van de vraag naar fossiele brandstoffen rijst de vraag

hoe de inkomsten uit deze bronnen vervangen gaan worden. De relatief hoge olieprijsen maken de introductie van nieuwe maar relatief nog dure brandstoffen gemakkelijker. Maar het is te verwachten dat, om de ambitieuze doelstellingen te behalen in 2020, subsidies nodig zijn om bredere introductie van duurzame energie te verzekeren.

Energie-efficiëntie zorgt voor minder inkomsten uit energie voor de overheid tenzij de druk kan worden opgevoerd. In termen van inkomsten voor de overheid zijn de Europese landen meer verslingerd aan olie dan de Amerikaanse overheid. De kosten en baten van een nieuwe inrichting van de energievoorziening vergt in veel landen nog enig rekenwerk.

Verwaarlozen

In Nederland zijn we in afwachting van de plannen van de nieuwe regering. Er zijn ambitieuze energiedoelstellingen geformuleerd. De begrotingsaspecten van deze plannen zullen moeten worden meegenomen in de plannen. De initiële kosten van 'schoon en efficiënt' moeten worden gepast binnen een begroting waarin inkomsten uit fossiele energie niet te verwaarlozen zijn. Een lastige rekensom, die misschien niet in 100 dagen kan worden opgelost.

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Algemene Energieraad. ■